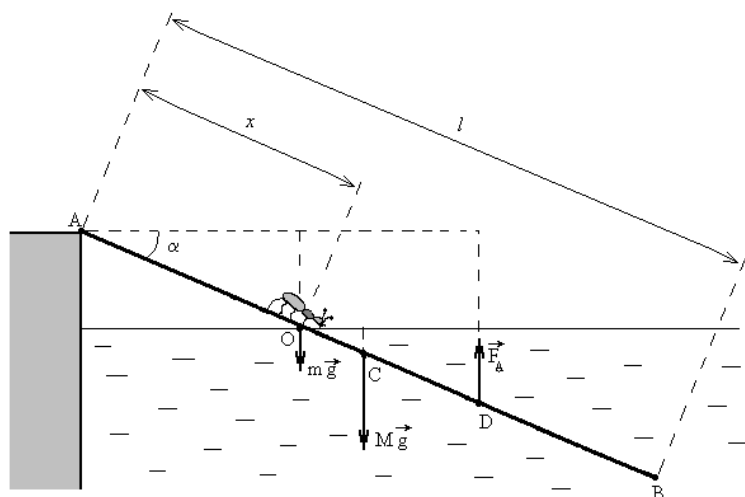

Teorinės užduotys

1. Nuo tvenkinio kranto yra nulūžusi M masės, l ilgio ir S skerspjūvio ploto smilga. Vienas smilgos galas atsirėmęs į krantą, o kitas paniręs vandenyje. m masės vabalas ropoja smilga. Kokį kelią smilga turi nueiti vabalas, kad pasiektų vandenį? Vandens tankis ρ_o .

Sprendimas

Smilgą veikia sunkio jėga Mg , vabalas savo svoriu mg ir, panirusią smilgos dalį, Archimedo jėga

$$F_A = \rho_o g(l - x)S.$$

Užrašome momentų taisyklę taško A atžvilgiu:

$$mgx \cos \alpha + Mg \left(\frac{1}{2} \right) \cos \alpha = F_A \left(x + \frac{l - x}{2} \right) \cos \alpha.$$

Irašę F_A reikšmę, gauname kvadratinę lygtį:

$$\rho_o S x^2 + 2mx - (\rho_o S l^2 - Ml) = 0.$$

Kvadratinės lygties šaknys:

$$x_{1,2} = \frac{-2m \pm \sqrt{4m^2 + 4\rho_o S(\rho_o S l^2 - Ml)}}{2\rho_o S},$$

$$x_1 = \frac{-2m + \sqrt{4m^2 + 4\rho_o S(\rho_o S l^2 - Ml)}}{2\rho_o S}$$

x_2 neturi fizikinės prasmės, nes atsakymas gaunamas neigiamas.

2. Atidarius šalto vandens čiaupą, vonia prisipildo vandeniu per laiką $\tau_1 = 8$ min. Atidarius karšto vandens čiaupą, vonia prisipildo per laiką $\tau_2 = 12$ min. a) Per kiek laiko prisipildys vonia atsukus abu čiaupus? b) Kokia bus vandens temperatūra vonioje, jei šalto vandens temperatūra $t_1 = 20$ °C, karšto $t_2 = 70$ °C?

Sprendimas

a) Tegu vonios tūris V .

Tada vonios prisipildymo šaltu vandeniu greitis bus $v_s = \frac{V}{\tau_1}$;

karštu vandeniu - $v_k = \frac{V}{\tau_2}$.

Atsukus abu čiaupus, vonios prisipildymo greitis v bus: $v = v_s + v_k$;

$$\frac{V}{\tau} = \frac{V}{\tau_1} + \frac{V}{\tau_2}; \text{ čia } \tau - \text{vonio prisipildymo laikas, atsukus abu čiaupus.}$$

$$\tau = \frac{\tau_1 \tau_2}{\tau_1 + \tau_2}$$

$$\tau = 4,8 \text{ min.}$$

b) Užrašome šilumos balanso lygtį: $cm_1(t_x - t_1) = cm_2(t_2 - t_x)$,

čia t_x – nusistovėjusi vandens temperatūra, m_1 – šalto vandens masė, m_2 – karšto vandens masė.

Iš čia
$$\frac{m_1}{m_2} = \frac{t_2 - t_x}{t_x - t_1}.$$

Aišku, kad $\frac{m_1}{m_2} \sim \frac{v_1}{v_2} \sim \frac{\tau_2}{\tau_1}$; Tada

$$\frac{\tau_2}{\tau_1} = \frac{t_2 - t_x}{t_x - t_1};$$

$$t_x = \frac{\tau_1 t_2 + \tau_2 t_1}{\tau_1 + \tau_2}$$

$$t_x = 40^\circ\text{C}$$

3. Į elektrinį automatiškai neišsijungiantį virduklį šeimininkė įpylė 20°C temperatūros vandens ir įjungusi virduklį išėjo į kitą kambarį. Po 5 min vanduo užvirė. Ar neperdegs virduklis, jei šeimininkė užsižiūrėjo televizorių pusę valandos? Virduklis perdega nelikus jame vandens. Vandens savitoji šiluma $c = 4200 \text{ J/kg} \cdot ^\circ\text{C}$, savitoji garavimo šiluma $L = 2,3 \cdot 10^6 \text{ J/kg}$, virimo temperatūra $t_v = 100^\circ\text{C}$. Šilumos nuostolių nepaisykite.

Sprendimas

Kadangi šilumos nuostolių nėra, tai virdulio galia: $P = \frac{Q_1}{\tau}$ (1),

čia $Q_1 = cm(t_v - t)$ (2) - šilumos kiekis suvartojamas užvirinti vandenį.

(2) lygtį įrašę į (1) gauname:
$$P = \frac{cm(t_v - t)}{\tau}$$
 (3).

Šilumos kiekis reikalingas išgarinti vandenį $Q_2 = Lm$ (4).

Vanduo išgaruoja per laiką
$$\tau_x = \frac{Q_2}{P}$$
 (5).

(3), (4) lygtis įrašę į (5) gauname
$$\tau_x = \frac{L\tau}{c(t_v - t)};$$

$$\tau_x \approx 34 \text{ min}.$$

Kadangi $\tau_x > 30 \text{ min}$, tai išgaruos ne visas vanduo ir virduklis neperdegs.

4. Tomas gyvena antrajame aukšte. Grįžęs namo jis turi užlipti ℓ ilgio laiptais, kuriuos apšviečia P galios elektros lemputė. Laiptų apačioje yra jungiklis, kuriuo Tomas įjungia šviesą, o viršuje – jungiklis, kuriuo jis išjungia šviesą. Išeidamas anksti ryte Tomas viršuje įjungia šviesą, o apačioje išjungia. Per mėnesį lemputė išėikvojo W elektros energijos. a) Kokių vidutiniu greičiu lipa laiptais Tomas? b) Nubraižykite elektros lemputės jungimo į elektros grandinę schemą.

Sprendimas

a) Per mėnesį Tomas užlipa ir nulipa $2n$ kartų; čia n – dienų skaičius.

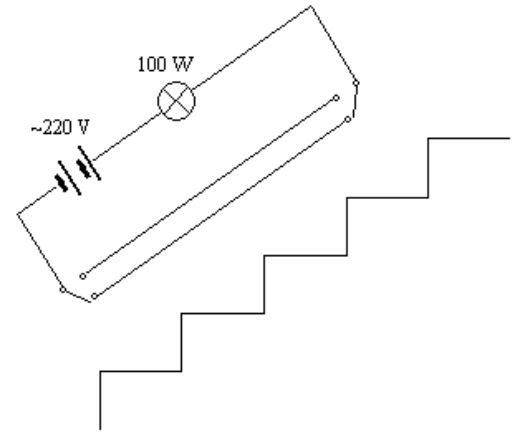
Šviečiančios lemputės suvartota energija: $W = Pt$.

$t = \frac{W}{P}$ - laikas, kurį per mėnesį šviečia lemputė, t.y. kol Tomas lipa laiptais.

Tomo visas nueitas kelias $2n\ell$.

Tomo vidutinis greitis
$$v = \frac{2n\ell}{t} = \frac{2n\ell P}{W}.$$

b) Nubraižome elektros lemputės jungimo į elektrinę grandinę schema:

Eksperimentinė užduotis

ŠALTINIO ĮTAMPOS NUSTATYMAS

Darbo tikslas: nustatyti šaltinio įtampą U_{ξ} .

Darbo priemonės: „juodoji dėžė“, kurioje yra elektros srovės šaltinis su nuosekliai prijungtu nežinomos varžos R rezistoriumi ir išvestais gnybtais a , b (1 pav.), jungiamieji laidai, du voltmetrai. Voltmetrai neidealūs. Jų vidaus varžos skirtingos.

Sprendimas

Tegu voltmetrų vidaus varžos R_1 ir R_2 .

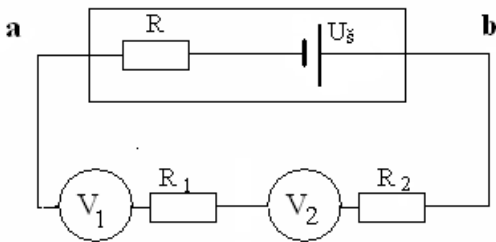
1) Prie gnybtų a ir b nuosekliai prijungiame voltmetrus V_1 ir V_2 (2 pav.).

Voltmetrų rodmenys U_1 ir U_2 .

Užrašome Omo dėsnį:

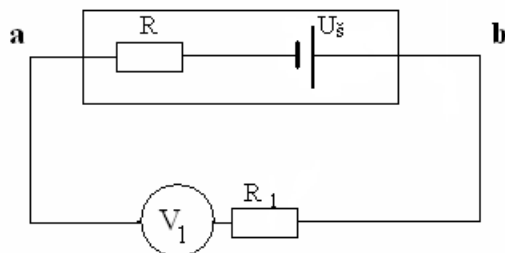
$$U_1 = U_{\xi} \cdot \frac{R_1}{R_1 + R_2 + R}, \quad (1)$$

$$U_2 = U_{\xi} \cdot \frac{R_2}{R_1 + R_2 + R}. \quad (2)$$

2 pav.

2) Į grandinę įjungiame vieną voltmetrą V_1 (3 pav.). Jo rodmenys U_1^* .

Prijungus vieną voltmetrą V_1 , galima užrašyti:

$$U_1^* = U_{\xi} \cdot \frac{R_1}{R_1 + R}. \quad (3)$$

3) Išsprendę (1), (2), (3) lygčių sistemą, gauname:

$$U_{\xi} = \frac{U_1^* U_2}{U_1^* - U_1}$$

Pastaba: ši informacija interneto svetainėje www.olimpas.lt skelbiama nuo 2005 04 18